

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פסח תשפ"ב

זמן חירותנו – קדושה וחירות רוחנית

אנו עומדים בחג הפסח שנקרא זמן חירותנו, וכפי שאנו אומרים בתפילה ובקידוש "ותתן לנו את יום חג המצות הזה זמן חירותנו", ויש להתבונן מדוע זה נקרא היום זמן חירותנו, הרי החירות הייתה פעם, בזמן יציאת מצרים, שאז יצאנו לחירות משעבוד מצרים, ומה זה שייך להיום.

הנה מה שמברכים שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה מובן, שמברכים על הזמן הזה שהוא יום טוב, שיש בו קדושת יום טוב, כי יום טוב הוא יום קדוש, וכשמנצאים ביום קדוש מתקדשים, שהזמן מקדש את האדם, והאדם מתקדש על ידי הזמן.

ומצונו שגם המקום מקדש, ומי שנמצא בארץ ישראל הוא עם מידות יותר טובות, והמידות משתנות בארץ ישראל, כמו שמובא בגמרא (נדרים כב, א) מעשה באדם שהלך מבבל לארץ ישראל וברך קם והרג את חברו, ואמרו כי הוא עדיין לא עבר את הירדן, והיה אז בעבר הירדן, שזה מקום עם פחות קדושה מארץ ישראל, ולכן לא הייתה לו השפעת הקדושה של ארץ ישראל, אבל אם היה בארץ ישראל היה מתקדש ומידותיו היו משתנות, כי מקום קדוש מקדש ומשפיע על האדם, וקדושת ארץ ישראל משפיעה. וזהו שאנו אומרים בתפילת מוסף ומפני חטאינו גלינו מארצנו, והגלות בזה היא מפני שבחוץ לארץ חסרה הקדושה, והמקום אינו קדוש.

וכך גם יום טוב הוא זמן קדוש, והזמן מקדש את האדם, ועל זה מברכים שהחיינו, כי זה זמן של קדושה. אבל מה שנקרא זמן חירותנו צריך ביאור, שהרי החירות הייתה בזמן יציאת מצרים, ומאז היו עוד הרבה שעבודים וגלויות, ומדוע זה נקרא עדיין זמן חירותנו בכל שנה ושנה.

והביאור בזה, כי חירות הכוונה לחירות רוחנית, ובמצרים היו ישראל במיט שער טומאה ועבודה זרה, וטומאת מצרים השפיעה עליהם, ולכן לא כולם יצאו ממצרים, כמו שכתוב (שמות יג, יח) וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, ופירש רש"י שרק אחד מחמישה יצאו, ויש טיטות במדרשים (תנחומא בשלח א) שיצאו רק אחד מחמישים או אחד מחמש מאות, ועל כל פנים חלק גדול מכלל ישראל נשאר במצרים.

והסיבה לזה כי השעבוד נפסק כבר כמה חודשים לפני יציאת מצרים (ר"ה יא, א), וכבר הרגישו טוב במצרים ביחד עם הגויים, ונמשכו לגשמיות, ולכן רצו להישאר במצרים [ועל זה נעשו שמתו בשלושת ימי אפילה, עיין שמות רבה יד, ג], וכשבאו לצאת זה היה לאחר שכבר נפסק השעבוד הגשמי, אבל לא הייתה חירות רוחנית, כי עדיין היו מושפעים ונמצאים בתוך טומאת מצרים, ורק כשיצאו ממצרים התרחקו מהטומאה וקיבלו חירות רוחנית.

ועל זה אנו מודים ואומרים בכל שנה "ותתן לנו את יום חג המצות הזה זמן חירותנו", כי החירות הרוחנית שקיבלנו אז נמשכת עד היום, ואמנם חירות זו נמשכת גם בכל השנה, וכל השנה יש לנו חירות רוחנית שאנו לא במצרים, אבל כיון שחג הפסח הוא הזמן שהייתה בו ההשפעה לזה, ההשפעה חוזרת כל שנה באותו הזמן.

וכידוע מה שכתבו בספרים (דרך השם להרמח"ל ח"ד פ"ז ועוד) שכל זמן שהייתה בו השפעה רוחנית על כלל ישראל, ההשפעה חוזרת ומתחדשת בכל שנה באותו הזמן, ומכיוון שבחג הפסח הייתה השפעה של חירות רוחנית, גם עכשיו בכל שנה בפסח יש השפעה של חירות רוחנית, ועל זה השמחה וזהו זמן חירותנו, שכל שנה חוזרת בו ההשפעה של חירות רוחנית.

הנה החירות הרוחנית היא עסק התורה כמו שאמרו חז"ל (אבות ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מה שעוסקים בתורה מוסיף חירות רוחנית, אבל תמיד גם יש יצר הרע שמפריע לזה ומפתה שלא לעסוק בתורה, ומושך לדברים אחרים שמעניינים, **ובחג הפסח זמן חירותנו יש השפעה של חירות מיצר הרע, להתעלות יותר ברוחניות ולהתגבר על כל היצרי הרע המפריעים.**

ונמצא שזמן חירותנו הוא זמן שיש בו השפעה של חירות רוחנית, **אבל זה תלוי בהנהגה של כל אחד איך הוא מתנהג והאם הוא מנצל את הזמן,** ניצול הזמן לרוחניות, לתורה, ואמונה, ותפילה, ובין אדם לחברו, ניצול הזמן להתנהג הנהגה עם מדרגה, הנהגה יותר בשלמות.

וכאמור זה נוגע גם לתורה, וגם בין אדם לחברו, וגם בתפילה, כי זה זמן של חירות רוחנית, ואפשר להתפלל יותר טוב בזמן חירותנו: כך המציאות, ורק צריכים לנצל את זה, אבל זוהי המציאות.

וכמו שרואים גם בשבת, שהוא יום קדוש, ויש קדושת השבת, וקדושה זו התחילה כבר מששת ימי בראשית, כמו שכתוב (בראשית ב, ג) ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו, מיד בבריאת העולם כבר הייתה קדושת השבת, ועדיין לא היה איסור מלאכה, אבל הייתה קדושת השבת, והאבות הקדושים קיימו את כל התורה עד שלא ניתנה ושמרו שבת, למרות שלא היה בזה חיוב, אבל זה היה מעלה, ששמרו שבת, בקדושת השבת.

וכשמגיע שבת האדם נמצא בתוך קדושה! וכפי שאנו היושבים בארץ ישראל מוקפים בקדושת הארץ, כך בשבת כל אחד ואחד מוקף בקדושת השבת, **שכל חלל העולם מלא קדושה בשבת.**

ולכן אמרו חז"ל (בראשית רבה יא, ב) על הפסוק ויברך וגו' ויקדש אותו ברכו באור פניו של אדם קידשו באור פניו של אדם, לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כמו שהוא דומה בשבת, ע"כ, והיינו שבשבת יש לאדם פנים אחרות, פנים חדשות (ועיין תוס' בכתובות ז, ב), וזו המציאות כידוע, שהפנים של האדם משתנות בשבת.

ואאמרו"ר זצ"ל הראה לי פעם על אדם אחד ברמת השרון, שרואים עליו שיש לו פנים אחרות בשבת, ולא כל אדם זוכה לזה, אמנם גם אדם פשוט יכול לזכות לזה, **ותלוי לפי מדרגתו הפנימית,** והאדם שהראה לי אאמרו"ר היה בעל הבית פשוט, אבל היו לו מידות טובות ואמונה, ומאחר שהיה בעל אמונה ומידות טובות, זכה בשבת לפנים חדשות. ומי"ר הגה"צ ר"א"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"א עמ' 72) כתב בשם רבו שאפשר להרגיש את הנשמה היתירה בשבת, וזה תלוי במדרגת האדם.

וכן בסוכה, כשיושבים בסוכה, מוקפים ונמצאים בתוך קדושה, ובילדות לא חשבתי על זה, אבל כשהגענו מחוץ לארץ ועלינו מרוסיה לארץ ישראל, אמר לנו אאמרו"ר זצ"ל כי הוא מרגיש כאן כמו שנמצא בתוך סוכה, ומה מרגישים בסוכה? הוא הרגיש גם בסוכה שנמצא בתוך קדושה!

כי הסוכה היא מקום קדוש, כמו שאמרו בגמרא (סוכה ט, א) שעצי הסוכה אסורים בהנאה כמו קרבן, ולדעת הרמב"ם (הלכות סוכה ו, טו) גם דפנות הסוכה קדושים ואסורים בהנאה, והסכך בודאי קדוש, ואם כן הסוכה היא מקום קדוש, שמשפיע השפעה של קדושה, ומי שנמצא בסוכה יכול להרגיש קדושה, שהוא נמצא במקום קדוש, וכך אמר אאמרו"ר, שהוא מרגיש! וכשהגיע לארץ אמר שהוא מרגיש כאן כמו בסוכה, כי יש קדושת הארץ, **ובעלי מדרגה בעלי הרגש מרגישים את הקדושה.**

ועתה בעמדנו בזמן חירותנו, זה זמן שאפשר להיות במדרגה רוחנית יותר מכל השנה, וזה שייך על ידי מעשים, על ידי ההנהגה של כל אחד ואחד.

ושמחת בחגך – שמחה של מצוה

ויש עוד ענין בחג, שיש מצוה של שמחת יום טוב, ושמחת בחגך, שמחה ביום טוב, לשמוח ברגלים, בכל יום טוב יש מצות שמחה, ומה היא השמחה? כתב הרמב"ם בהלכות יום טוב (ו, כ) "לא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל", והיינו שאין מצוה **בסתם** שמחה, אלא שמחה שהיא **עבודת השם**, שהשמחה היא עבודה, לשמוח במצוות ובמעשים הטובים שאנו עושים, שמחה בתורה, ובתפילה, ובסעודה, סעודת יום טוב שהיא גם כן מצוה, לאכול ולשמוח ביום טוב, והשמחה מחייבת את הסעודה, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ד, ט) "סעודה על שמחת המצוה", וזוהי שמחה שהיא עבודה, עבודת יוצר הכל.

ובאמת גם בכל השנה אדם צריך לעשות כל מצוה בשמחה, תורה בשמחה, ותפילה בשמחה, וכל המעשים הטובים בין אדם לחברו, הכל צריך להיות בשמחה, ובהרגשה שהוא עושה משהו מיוחד, הוא עושה מצוה! ויש בזה שמחת המצוה, שמחת המעשים הטובים.

אבל בכל השנה השמחה היא רק פרט והיידור במצוה, ואילו ביום טוב יש מצוה מיוחדת, מצות עשה בפני עצמה, שבזמן הזה יש מצוה וחיוב שמחה, ואם לא שמחים ביום טוב חסרה מצוה מתרי"ג מצוות. כל השנה השמחה היא היידור מצוה ואם חסרה השמחה חסר בהיידור המצוה, אבל ביום טוב זה מצוה בפני עצמה, מצוה מיוחדת לשמוח ברגלים.

ובאמת זוהי שאלה האיק לקיים זאת, וצריך להיות בעל מדרגה להיות עם שמחה מיוחדת, עם תוספת שמחה של מצוה ביום טוב, אך זוהי המצוה של שמחת יום טוב, להיות עם תוספת שמחה ביום טוב.

ספירת העומר – זמן של תשובה לתורה

והנה עכשיו מתחילים גם ימי הספירה, ספירת העומר, ובספר החינוך (מצוה שו) ביאר את ענין מצות ספירת העומר, איזו התעוררות יש בזה, וכתב כי כשיצאו ישראל ממצרים ידעו שהמטרה היא לקבל את התורה בהר סיני, כמו שאמר הקב"ה למשה רבינו (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, וכן כשבקש משה רבינו מפרעה לשלח את ישראל, אמר (שמות ז, טז ועוד) שלח עמי ויעבדוני, שזו הייתה המטרה של יציאת מצרים, לעבוד את השם, ולא ידעו מה היא העבודה, אך ידעו שהקב"ה יולכסם, ויקבלו את התורה.

וכיון שידעו שיציאת מצרים היא הכנה לקבלת התורה, שתהיה בעוד המישים יום, הם חיבו מאד לזה מתי כבר יגיע היום שיקבלו את התורה, ובכל יום שעבר שמחו שהם יותר קרובים למתן תורה, שיזכו לשמוע את דבר השם ולהתגלות כבוד שמים, כמו שאמרו (מכות כד, א) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, כזו מדרגה ששומעים את קול השם, ורואים את האש, רואים כבוד שמים! וחיבו מאד לקבלת התורה, עד שספרו את הימים שעברו, מרוב תשוקתם הגדולה לקבלת התורה.

ומאחר שכך היה בימים אלו בזמן יציאת מצרים, ההשפעה חוזרת בכל שנה, ורח השבועות נקרא זמן מתן תורתנו, כי הוא זמן שיש בו השפעה של תורה, וכמו שהיה ביציאת מצרים שזכו למתן תורה בחג השבועות, כך כל שנה בחג השבועות חוזרת ההשפעה של תורה, וימי הספירה הם זמן ההכנה להשפעה, ולכן אנו סופרים ספירת העומר, כי אנו שמחים בכל יום שמתקרבים לזמן שיש בו השפעה של תורה, השפעה של אהבת תורה ושל קיום התורה, ללמוד ולקיים כל תרי"ג מצוות. זהו ענין ספירת העומר.

קבלת התורה – בא משה והורידה לארץ

ובאמת ראוי להתבונן מהו ענין קבלת התורה ומה נוסף בקבלת התורה שלא היה קודם, הן כבר לפני קבלת התורה עסקו בתורה, כמו שאמרו (יומא כח, ב) מימותיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה וכו', וגם לפני האבות היה בית מדרש של שם ועבר שעסקו בתורה, ואחר כך אברהם ויצחק ויעקב, וכשירדו למצרים כתוב (בראשית מו, כח) ואת יהודה שלח וגוי להורות לפניו גושנה, ופירש רש"י לתקן לו בית תלמוד, להכין בגושן מקום של עסק התורה, ואם כן כבר עסקו בתורה קודם, ומה המעלה המיוחדת שנוספה בקבלת התורה.

ואמנם מה שעסקו בתורה לפני קבלת התורה לא היה חיוב אלא רשות, והיו בגדר אינו מצווה ועושה, ולאחר קבלת התורה נהיו מצווים ועושים, אבל לא רק זה מה שנוסף בקבלת התורה, אלא יותר מזה.

והענין הוא כמו שידוע מחז"ל (מובא בנפח"ח ועוד) שבקבלת התורה "בא משה והורידה לארץ", והפירוש בזה שעכשיו התורה כבר לא בשמים היא, ודיני התורה עכשיו תלויים בנו, שבית דין הגדול קובע את דיני התורה מה הדין, ויש תורה שבכתב שקיבלנו מסיני, אבל איך לפרש את התורה שבכתב? זוהי תורה שבעל פה המסורה לבית דין הגדול, חכמי התורה שבארץ, שהם הקובעים את ההלכה בדברים שלא מפורשים, דברים שאין עליהם מסורת ממש רבינו איך הדין ויש שני צדדים האם חייב או פטור, אסור או מותר, טמא או טהור, בית דין הגדול קובע את ההלכה בזה.

ואם יש מחלוקת בבית דין רוב כנגד מיעוט, הולכים אחר רוב דעות, כמו שכתוב (שמות כג, ב) אחרי רבים להטות, וזה נאמר על כל בית דין שדנים באופן פרטי על המקרה שבא לפניהם, וכך גם בבית דין הגדול שדנים באופן כללי איך דיני התורה לכל ישראל, הולכים אחר הרוב ופוסקים כדעתם וכך נקבעת ההלכה! ואין זה תלוי מה אומרים במתיבתא דרקיעא, שגם שם עוסקים בתורה, אבל ההלכה נקבעת כפי מה שפוסקים פה בארץ, ואם יש רוב בבית דין הגדול שפסקו כך – זוהי ההלכה לכל ישראל.

ואם בדור אחר יבואו בית דין הגדול אחר ויפסקו הלכה אחרת, אזי ההלכה תשתנה ותהיה כמו שהם יפסקו, משום שאין לך אלא שופט שבימך (ר"ה כה, ב, ועיין יומא פ, ו) וכך יכול להיות שתשתנה ההלכה מדור לדור, שאז היא חייב והיום פטור, או שאז היא מותר והיום אסור, וכן להיפך, כי בית דין הגדול שבכל דור קובע את הדינים, וזהו 'בא משה והורידה לארץ', שבית דין הגדול הם הקובעים את דיני התורה.

וכמו שבית דין הגדול קובעים את ההלכות לכל ישראל, כך גם כל בית דין קובעים את ההלכה על המקרה הפרטי שבא לפניהם, וכגון סנהדרין של עשרים ושלושה דיינים שדנים דיני נפשות, אם יש רוב ומיעוט, שלושה עשר מחייבים ועשרה מוציאים, ההלכה נקבעת כמו הרוב לחייב מיתה, וגם המיעוט המזכים מודים לזה, ואינם סוברים שאם יתרחקו זה רציחה, כי מאחר שכך נפסק ברוב דעות בבית דין, כולם מודים עכשיו שזהו דינו, וכל מחלוקתם הייתה על ההלכה, אבל בנוגע לבעל דין במקרה הפרטי הזה, בודאי דינו כמו שנפסק ברוב דעות בבית דין, וגם המיעוט מודה ומסכים לזה.

וכן בדיני ממונות, אם יש שלושה דיינים שדנים דיני ממונות, או אפילו דיני קנסות, ויש רוב מחייבים ואחד מזה, הולכים אחר הרוב ומחייבים ומוציאים ממון, וגם המיעוט המזכה מודה שכך הדין, ואינו סבור שזו גזילה להוציא הממון, אלא מודה שבמעשה הזה הדין הוא שחייב, ויכולים להוציא את הכסף בלי שום חשש של גזילה, כי מאחר שנתחייב ברוב דעות בבית דין, נקבע הדין שבמקרה הזה הוא חייב, וגם המיעוט מודה לזה.

מדברי רבינו שליט"א בשמחה משפחתית השבוע בביתו

יש זמן של הודאה, כשיש שמחה במשפחה יש חיוב הודאה, ויש פרק בתהלים שכולו הודאה, פרק ק"א, אודה השם בכל לבב, לפי האל"ף ב"ת, מאל"ף עד ת"ו, הכל הודאה. וחיוב ההודאה הוא חיוב עצום, כי אדם מקבל חסד ורחמים מן השמים, ועל מה מגיע לו? הרי לא מגיע לו כלום, כמו שכתוב (איוב מא, ג) מי הקדימני ואשלם, ואמרו על זה במדרש (ויקרא רבה כז, ב) מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית וכו', כשאדם מקיים מצות מזוזה, מי נתן לו את הבית? וכן כל המצוות, כיצד יש לו אפשרות לקיימם? הרי הכל חסדי שמים, ויש חיוב הודאה על זה.

ומה אפשר להחזיר? הודאה, אודה השם בכל לבב, בכל הלב, באמונה שלמה שהכל מן השמים, שזה חסד ורחמים שמחייב בהודאה, וזה לא פשוט, אמונה שלמה שזה מן השמים ולא בדרך הטבע, כי אין טבע בעולם, וכמו שכתב הרמב"ן בסוף פרשת בא שזה מן העיקרים, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, אין טבע בעולם, אלא הכל זה יד השם. זהו חיוב האמונה.

וזה לא פשוט, כי האמונה אינה דבר טבעי, ובאברהם אבינו מצינו שהכיר מעצמו את בוראו, וזוהי מדרגת אברהם אבינו שהיה ראש המאמינים, והגיע לאמונה מצד ההבנה, אך זה לא פשוט. ויראת שמים גם כן שייכת לאמונה, ולדאבונו כיום חסר יראת שמים, אמנם ברוך השם יש יראי שמים, אבל בדור זה חסר, ולפעמים יכול להיות גם אדם חשוב והוא בלי יראת שמים, וזה מתבטא בכמה אופנים. יראת שמים היא מצות עשה, את השם אלוקיך תירא, וזה כתוב בתורה כמה פעמים, והחיוב הוא תמיד להוסיף יראת שמים, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה בכמה מקומות (עיין ש"א יז, כ, וש"ג טו, יז), להוסיף ולהוסיף יראה, מפני שזה נגד הטבע, והאמונה אינה ממילא בטבע.

ואולי לא כאן המקום לדבר על זה, אבל אף על פי כן, העצה היחידה היא רק קביעות יום יומית בספרי המוסר, ובמעשה רב (אות ס) מובא בשם הגאון ללמוד ספרי מוסר כמה פעמים ביום, ולא רק פעם ביום, ובישיבות קבעו פעם ביום, ללמוד מוסר חצי שעה, וכבר כתב החפץ חיים בזמנו (בית ישראל פ"ט) שכיום הכל מודים שאין ברירה והמציאות היא שבלי קביעות יום יומית בספרי מוסר לא שייך להיות בשלמות.

וצריכים סייעתא דשמיא שנזכה ליראת שמים ולמידות טובות ולתורה, שהם שלושה דברים שעליהם העולם עומד, ובעזרת השם יזכו גם החתן והכלה להעמיד בית מלא בכל הדברים האלה, תורה עבודה וגמילות חסדים, איש ואשה שזכו שכינה ביניהם (סוטה יז, א) ויש השראת השכינה, אבל זה לא פשוט, ברוך השם שזכינו לנכדים עם מדרגות כאלה שיש לקוות בעזרת השם שיהיה בית שהשכינה שרויה ביניהם עם כל מה שצריך, עם הוספת מעלות כל הזמן לעלות מעלה-מעלה במעלות התורה והיראה וכל המעלות העליונות שביאר רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יז), ויהיה לנו הרבה נחת מהם בעזרת השם וסייעתא דשמיא לכל כלל ישראל.

להשתנות, וכיצד ובאיזו דרך מתקדמים, במסילת ישרים נותן דרך ושיטה לפי כוחות הנפש האיך להתקדם בכל המדרגות.
ועל הכל צריכים סיעתא דשמיא, יהי רצון שנזכה כולנו לסייעתא דשמיא לזכות לחירות בזמן חירותנו בעזרת השם.

ואם במקום אחר יהיה עוד דין תורה כזה עם אותם הפרטים, ושם יהיו רוב דינים שיפסקו הפוך, אזי שם תהיה ההלכה כפי שפסקו בית דין ההוא, כי כל בית דין קובע את ההלכה על המקרה שבא לפניו, וזו גזירת הכתוב שאחרי רבים להטות – בבית דין הגדול על ההלכות לכל ישראל, ובבתי דינים אחרים על המקרים שבאים לפניהם.

זהו ענין 'בא משה והורידה לארץ', שבמתן תורה נמסר הכוח לחכמי התורה שבארץ, שהם הקובעים את דיני התורה.

ומצינו שלפני מתן תורה היה גם נבואה, כמו שכתוב (בראשית כה, כב) ויתרוצצו הבנים בקרבה וגוי ותלך לדרוש את השם, ופירש רש"י שהלכה לבית מדרשו של שם, ואמר לה נבואה שני גויים בבטן. וגם האימהות היו נביאות, כמו שכתוב (שם כא, יב) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, ופירש רש"י שהיא הייתה גדולה מאברהם נביאות, וכן בלאה כתוב (שם כט, לה) שאמרה הפעם אודה את השם, מפני שידעה ברוח הקודש שיהיו י"ב שבטים ולא יותר, ואם יתחלקו בשווה בין ארבעת האימהות אזי לכל אחת מגיע שלוש, והיא קיבלה את יהודה שהוא בנה הרביעי, ועל זה אמרה הפעם אודה את השם שקיבלה יותר ממה שמגיע לה.

ואם כן כבר לפני מתן תורה, הייתה נבואה, וכאמור גם עסקו בתורה, אבל במתן תורה נתחדש שאנו קובעים את ההלכות בתורה.

ועל כל פנים עכשיו בזמן חירותנו, כל אחד יכול להיות בעל מדרגה, וכל ההנהגה יכולה להיות יותר טובה מאשר כל השנה, כי יש השפעה וסייעתא דשמיא לזה, וכיון שזה שייך היה זה מחייב! וכמוכח, הדרך לזכות להנהגה מעולה היא על ידי לימוד ספרי המוסר, שספרי המוסר נותנים חינוך ונותנים הדרכה ודרך האיך להתקדם.

מקנייני התורה – מתרחק מן הכבוד

וברצוני להזכיר דבר נוסף, שאנשים לא יודעים עד כמה שזה חשוב. התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ואחד מהם זה 'מתרחק מן הכבוד', לברוח מן הכבוד, ואם לא מתרחקים מן הכבוד אין הצלחה בתורה!

וזה דבר שאנשים לא מבינים, שצריכים להתרחק מן הכבוד, ויכול להיות שיש כאלה שמחפשים כבוד ורוצים את הכבוד, ולכל אחד יש כל מיני כיבודים ששייך, כגון כיבודים של בעל תפילה, או כיבודים אחרים ששייך בתור כבוד, וצריך להתרחק מן הכבוד, ולפעמים אין ברירה ומבקשים ממנו ויש צורך, אבל לעשות השתדלות לקבל כבוד!! זה גרוע מאד.

ויכול להיות גם אדם שנהנה מן הכבוד, שאינו 'רודף' אחר הכבוד אבל כשמכבדים אותו הוא נהנה, אכן אם יתבונן ממה הוא נהנה, וכי באמת מגיע לו כבוד!! וגם עצם הכבוד הרי זו הנאה נפשית שהיא הנאת העולם הזה, וכל הנאות העולם הזה באות על חשבון העולם הבא, ומפסידים עולם הבא במה שמרגישים שמחה בכבוד.

ומצינו בגמרא (סנהדרין ז, ב) שרב כשראה אנשים שהיו מכבדים אותו ומלווים אותו מבית המדרש לביתו, היה אומר פסוקים של ענווה, ופירש רש"י כדי שלא תזוח דעתו עליו, והיינו מפני שחשש שאם לא יאמר את הפסוקים הוא ירגיש חשיבות, ועל ידי זה תזוח דעתו, וזוהי הדעת אינה גאוה, אלא רק משהו, שיכול לזוז משהו משלמות מדרגת הענווה להרגיש איזו חשיבות בעצמו, ומזה כבר פחד רב וזהו מאד, והיה אומר פסוקים להינצל מכך, וכן מר זוטרא חסידא כשהיו לוקחים אותו על הכתפיים בשבת הרגל, היה אומר פסוקים כדי שלא ירגיש חשיבות.

ורואים שאפילו בעלי מדרגה כמו רב ומר זוטרא חסידא היו חוששים מאיזו הרגשה של חשיבות, כי תועבת השם כל גבה לב (משלי טז, ה), ואם אדם מחשיב את עצמו זה תועבת השם, כל גבה לב, אפילו משהו גבהות הלב זה תועבת לפני השם, ולכן אמרו בפרקי אבות (ד, ד) מאד-מאד הוי שפל רוח, ופירש בזה הרמב"ם בפירוש המשניות ובין החזקה (הלכות דעות ב, ג) כי ממידת הגאוה צריך להתרחק מאד-מאד, ואין שיעור לזה כמה, כי צריך להתרחק מה שיותר, עד הקצה האחרון, ולכן ציוו והזהירו בזה חכמים להיות שפל רוח מאד-מאד!

ועל משה רבינו העידה התורה (במדבר יב, ג) והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שלא החשיב כלל את עצמו, ואף על פי שידע את מדרגתו, כמו שכתוב (שם ז-ח) בכל ביתי נאמן הוא אל פה אדבר בו וגוי, אבל ידע שזה מן השמים, והכל חסדי שמים, שמן השמים מרחמים עליו ונותנים לו, ועושים לו טובות שלא מגיע לו כלל, ולכן נשאר עניו, כי הרגיש שהכל חסד מן השמים שאינו מגיע לי ואיני יודע מדוע זכיתי לזה, אך זה מחייב אותי, כי כשאדם מקבל חסדי שמים זה מחייב אותו.

זהו הענין של מתרחק מן הכבוד, להתרחק, כי אם לא יתרחק יפסיד! ויבוא להחשיב את עצמו, והדרך לכל המדרגות היא רק על ידי שלומדים ספרי מוסר, ובעיקר מסילת ישרים, לדעת מה טבע האדם ובמה צריך

אחר פטירת מרן שר התורה זצוק"ל – להתחזק בשלושת עמודי העולם

החיסרון ברור. אין שום ספק במה שחסר, ואין צורך להאריך במה שחסר. חסר המגין על הדור, אדם כמוהו מגין על הדור, ועכשיו חסרה לנו ההגנה.

ומה העצה? זה תלוי בנו, תלוי בכל אחד ואחד, שנתחזק בעניינים שצריכים חיזוק, והם בעיקר שלושה דברים: תורה עבודה וגמילות חסדים, שעליהם העולם עומד.

תורה – עסק התורה, להתחזק בעסק התורה, והחיזוק הכי פשוט הוא בזמן, ניצול הזמן, עוד דקה ועוד דקה. תלמוד תורה כנגד כולם, וכתוב בשם הגאון שכל מילה של תורה זה מצוה, כל מילה זה עוד מצוה, כנגד כולם! ויש להתחזק בניצול הזמן לתורה, וגם באיכות, ידוע מרבי חיים מברסק ש"אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק" זה גם באיכות, אם אפשר ללמוד יותר באיכות, עם יותר הבנה, וכל אחד חייב בזה לפי כוחו, ניצול הזמן וגם ניצול הכוח, בהבנה.

ומצות תלמוד תורה היא ללמוד וגם ללמד, זיכוי הרבים בתורה, כל אחד לפי האפשרויות שלו. וגם החזקת תורה זה דבר עצום, ומי שמחזיק תורה כל התורה שלומדים בזכותו שייכת לו, ויש הרבה סיפורים על זה ואין עכשיו זמן לכך.

וגם עבודה – תפילה ואמונה, דרגת האמונה, יש מדרגות רבות באמונה, אנכי השם אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אמונה בהשגחה שהכל בידי שמים, הכל-הכל-הכל, ומי שחי עם האמונה שהכל בידי שמים זה נותן חיים מאושרים מאד, חיים אחרים לגמרי, שאין קפיידא על שום אדם, כי הכל בידי שמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, וגם תפילה, התפילה היא אחרת עם יותר אמונה, ותלויה בדרגת האמונה.

וגמילות חסדים – אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך, וגם בזה יש הרבה מדרגות, אהבת הבריות ואהבת חסד, עד לדרגת אברהם אבינו, שישב פתח האוהל כחום היום בשלישי למילתו לחכות לאורחים, כי היה חסר לו החסד, והרגיש לא טוב מזה, ונעשה לו נס שמן השמים שלחו מלאכים בדמות בני אדם שיחשוב שהוא עושה חסד, וכהנה יש הרבה דרגות בחסד. אלו הם הדברים שצריכים חיזוק לכל אחד ואחד.

והחיזוק כיצד מתחזקים? הדרך היא רק על ידי קביעות יום יומית בספרי המוסר, וצריכים ללמוד בספרי מוסר שמעניינים, כי אם זה משעמם זה לא משפיע. החלק שמעניין, פרק שמעניין או קטע שמעניין, לא משנה באיזה ספר מוסר, כל ספרי המוסר הם טובים, אך בפרט מסילת ישרים הוא הכי טוב, כי ידוע מרבי חיים מוואלוז'ין, ועל כל פנים הדרך של חיזוק היא על ידי קביעות יום יומית בספרי המוסר.

וזה גם נותן חיים מאושרים, חיים ממש מאושרים, אשריך בעולם הזה, כמו שאמרו באבות כך היא דרכה של תורה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, ובעיקר צריכים את תורת היראה, יראת שמים, וצריכים הרבה חיזוק ליראת שמים, מפני שאין זה דבר פשוט, וזה נגד הטבע, ואם לא מתחזקים בזה – יורדים.

מן השמים ירחמו על כל אחד ואחד מאיתנו, שנזכה לקיים את מה שאנו חייבים, ונזכה להצלחה במה שאנו צריכים, וההתעוררות שתהיה מהכניסו זה לעילוי נשמת רבי חיים זצ"ל, זה גם נותן זכויות לרבי חיים, כי אם בזכותו בפטירתו יש התעוררות זה נותן זכויות לנפטר, ויש הרבה ראיות לזה אך אין עכשיו זמן להאריך, והשם יעזור שיהיו לנו חיים טובים ומאושרים ונקיים את כל מה שאנו חייבים.

מדברי רבינו שליט"א בכינוס גדולי הדור במעונו על ידי קופת העיר, ערב ראש חודש ניסן

”והגדת לבנך”

הוראות והדרכות בחינוך / לרבני איחוד בני הישיבות הארץ הקודש

שאלה: אברך שרוצה להשפיע על אברכים אחרים שגם הם יקחו חלק בזה, להקדיש מזמנם לקרב בחורים, והם לא רוצים, האם צריך להמשיך לנסות להשפיע עליהם או לא.

תשובה: באמת לא כולם יכולים, לא כל אחד יכול, מי שלא נמשך כנראה שהוא לא יכול וזה לא בכוחו, זה לא הטבע שלו.

שאלה: יש אברכים שמתעסקים בזה ובאמת מקדישים זמן רב לכך ורואים בזה תועלת גדולה, אבל זה על חשבון המשפחה וגם קשה לאשה, עד כמה צריך האברך להקדיש מזמנו לזה?

תשובה: צריך לקחת עוזרת למשפחה, שתהיה עזרה במשפחה.

שאלה: לפעמים הבחור מספר על כל מיני כישלונות בעבירות שלו, והאברך מרגיש שזה מוריד אותו ביראת שמים...

תשובה: שיתחזק. אם אכן יש תועלת, אם הוא יכול לעזור, צריך שיתחזק, שילמד ספרי מוסר ויתחזק.

שאלה: בחור שיש לו פה לא נקי, האם לצרף אותו למסגרת כיון שהוא נמצא בקהילה, או לנסות להרחיק אותו כיון שהוא יכול לקלקל אחרים?

תשובה: אם הוא יכול לקלקל הוא צריך טיפול, לטפל בו באופן פרטי.

שאלה: בשעות הלילה הרבה פעמים הבחורים יותר ערניים לשתף פעולה, אבל מצד שני אם עושים פעילות בלילה לפעמים בגלל זה יש בחורים שיקומו מאוחר בבוקר ולא יקפידו על זמן קריאת שמע.

תשובה: אי אפשר, צריך שיקפידו על זמן קריאת שמע.

שאלה: האם אפשר לדרוש מבחור שילבש בתפילות כובע וחליפה, או שהאברך לא צריך להיות המשגיח שלו.

תשובה: צריך להסביר לו, בודאי, זה כבוד התפילה, הכון לקראת אלוֹקֵיךְ יִשְׂרָאֵל, זה הלכה בהלכות תפילה.

שאלה: בדרך כלל הפעילות מנוהלת על ידי הגבאים של הקהילות, ולפעמים יש אברך שרוצה להצטרף לפעילות אבל הגבאי מכיר שהוא לא מספיק דמות להשפיע על הבחורים, האם צריך לצרף אותו?

תשובה: להשתמט ממנו.

שאלה: דיברו עכשיו בהספדים על רבי חיים, מושגים כל כך גבוהים, מה לומר לבחורים, מה הם יכולים לקחת מזה?

תשובה: כל אחד לפי כוחו. ואם לומדים מוסר שמעניין זה הדבר הכי טוב שיכול להיות, מוסר שמעניין ולא משעמם, בקביעות יום יומית, חמש דקות, כמה דקות ביום, ובישיבות יש סדר קבוע לזה.

שאלה: מבקשים ברכה לכל האברכים שעוסקים בזה ומתמסרים למלאכת הקודש.

תשובה: הרי כבר אמרו הבא ליטהר מסייעין אותו, מי שבא ליטהר בעצמו, וקל וחומר אם באים לטהר אחרים, בודאי שיש סייעתא דשמיא, וזו זכות גדולה מאד, זה זיכוי הרבים.

שאלה: באנו בקשר לאיחוד של בני הישיבות. יש מאתיים קהילות שנמצאים תחת האיחוד. זה מאגד בערך שלושים אלף בחורי ישיבה מישיבות קטנות וגדולות, והמטרה בעיקר היא בבין הזמנים, שיהיה לבחורים קשר עם הקהילה איפה שהם גרים, שירגישו שהם קשורים לאיזה מקום. וגם בתוך הזמן, כשמגיעים לשבתות, שהאברכים יקבלו אותם יפה, שירגישו שיש להם קשר לקהילה, שגם כשהם לא נמצאים בישיבה יש משהו שמחייב אותם.

תשובה: נכון, זה דבר טוב מאד.

שאלה: עכשיו עושים כינוס לכל האברכים שעוסקים בזה, ורצינו לשאול כמה שאלות. בבין הזמנים עושים כל מיני פעילויות, ולפעמים יש הורים שמתנגדים שהבן ישתתף, ולמרות זאת הבן מגיע. האם האברך שמארגן את זה צריך להתייחס לזה ולומר לו, איבך לא מרשה ואסור לך להשתתף, או שיתעלם ולא יאמר כלום.

תשובה: השאלה היא אם זה טובתו של הבן, מה טובתו של הבן ומי צודק בזה, האם האבא צודק או לא, צריכים להכיר את המציאות בכל מקרה לגופו.

שאלה: יש הצעה לחבר בין בחורים ב'קיבוץ' לבחורים בישיבה קטנה בתוך בית הכנסת, שהבחורים המבוגרים יקרבו את הבחורים מישיבות קטנות, כמו שעושים יאילוף בישיבות, שהמבוגרים מקרבים את הצעירים.

תשובה: אי אפשר לדעת, זה יכול גם לקלקל.

שאלה: ולא כדאי לעשות זאת?

תשובה: נכון.

שאלה: יש ויכוח בין האברכים איך צריך להיות הקשר בין האברכים לבחורים, האם האברך צריך להישאר 'נכבד', שכך אולי תהיה לו יותר השפעה על הבחור, או שיהיה יותר קשר כמו חבר של הבחור.

תשובה: צריך בידידות אבל עם מרחק, שיידע שהוא לא חבר. ידידות אבל לא חבר. כמו חבר לא כדאי.

שאלה: ראש הישיבה מעורר רבות על לימוד המוסר. ורצינו לשאול האם כדאי במסגרות הלימוד שעושים לבחורים בבין הזמנים, לשלב בתוך המסגרת גם זמן קבוע ללימוד המוסר?

תשובה: זה טוב, אבל צריך שיהיה בספר מוסר שמעניין, שכל אחד ילמד מה שמעניין אותו, כי אם זה משעמם זה שום דבר ולא משפיע כלום, רק שכל אחד יבחר לו ספר מוסר שמעניין אותו.

שאלה: לפעמים הבחור נפתח בפני האברך ומספר על עצמו דברים שלא ידועים להורים או להנהלת הישיבה, האם האברך צריך לספר על כך להורים או להנהלת הישיבה?

תשובה: למה לספר? מה התועלת?

שאלה: כי לפעמים צריכים לקחת אותו לטיפול מקצועי.

תשובה: קודם צריך לדעת אם הוא צריך, ומי אמר שהוא צריך? צריכים להתייעץ עם מי שהוא מומחה בזה.

דברי רבינו שליט"א במעמד שהתקיים בביתו

לפתיחת תכנית לימוד יומית בספרי מוסר על ידי ארגון ארחות יושר

לימוד המוסר הוא דבר הכרחי מאד. סדר מוסר אינו מידת חסידות אלא דבר הכרחי וחיוב, ללמוד ספרי מוסר, כי יש יצר הרע, ואם לא לומדים מוסר – נכשלים, ובחובות הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) כתב שהיצר הרע אינו ישן, ותמיד הוא מפתה את האדם, ולכן צריך כל הזמן חיזוק נגד היצר הרע. לעסוק בחיזוק תמידי. והחיזוק הוא על ידי קביעות בספרי מוסר, וצריכים קביעות לזה, כמו שאמרו בגמרא (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק, ופירש רש"י שיתחזק אדם תמיד ובכל כוחו, ו'תמיד' זהו לכל הפחות פעם ביום, ובמעשה רב מובא בשם הגאון ללמוד מוסר כמה פעמים ביום, וזהו דבר הכרחי מאד לעסוק בקביעות בספרי מוסר. ועכשיו שמתחזקים בזה לעילוי נשמת מרן רבי חיים זצ"ל, בעזרת השם שיהיה סייעתא דשמיא בזיכוי הרבים, ויזכו כל כלל ישראל להתחזק בספרי מוסר.

לעילוי נשמת

מרת **פערל** ע"ה

בת רבי **ציון הלוי** הי"ד

נלב"ע שביעי של פסח תשס"ח - תנצב"ה

מזמור שיר חנוכה הבית

מוקדש בהודיה להשי"ת בעידנא דחדוותא לכבוד חנוכה הבית
למשכן השם החדש ת"ת "אמרי בינה" לקהל חניכי הישיבות בעיר אלעד
יהי נועם השם עליכם בהצלחה מרובה בעבודת הקודש
כברכת רבינו הגדול מרן שליט"א

לעילוי נשמת

הר"ר **עוזיאל מנחם** ז"ל

ב"ר נתן ז"ל

נלב"ע כ"ג ניסן תשע"ו - תנצב"ה